

BME
ANYAGTUDOMÁNY ÉS TECHNOLÓGIA TANSZÉK

Fe-C állapotábra

Dr. Reé András
ree@eik.bme.hu

Dr. Orbulov Imre
orbulov@gmail.com

Fe-C

1

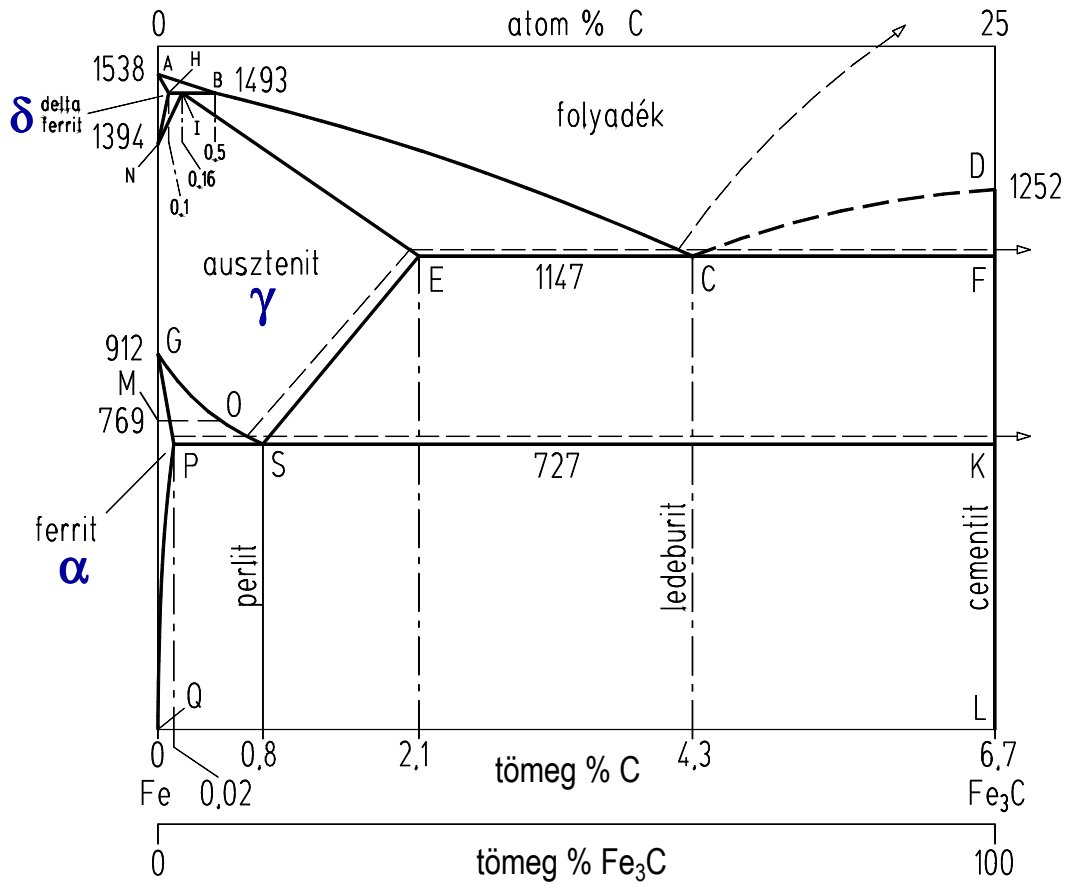
A gyakorlat fő pontjai

- ◆ **A Fe-C állapotábra felépítése**
  - Stabil (grafit) rendszer
  - Metastabil (karbid) rendszer
  - Fázisok
  - Szövetelemek
- ◆ **Átalakulások lehűlés közben**
- ◆ **Példák megoldása**

Fe-C

2

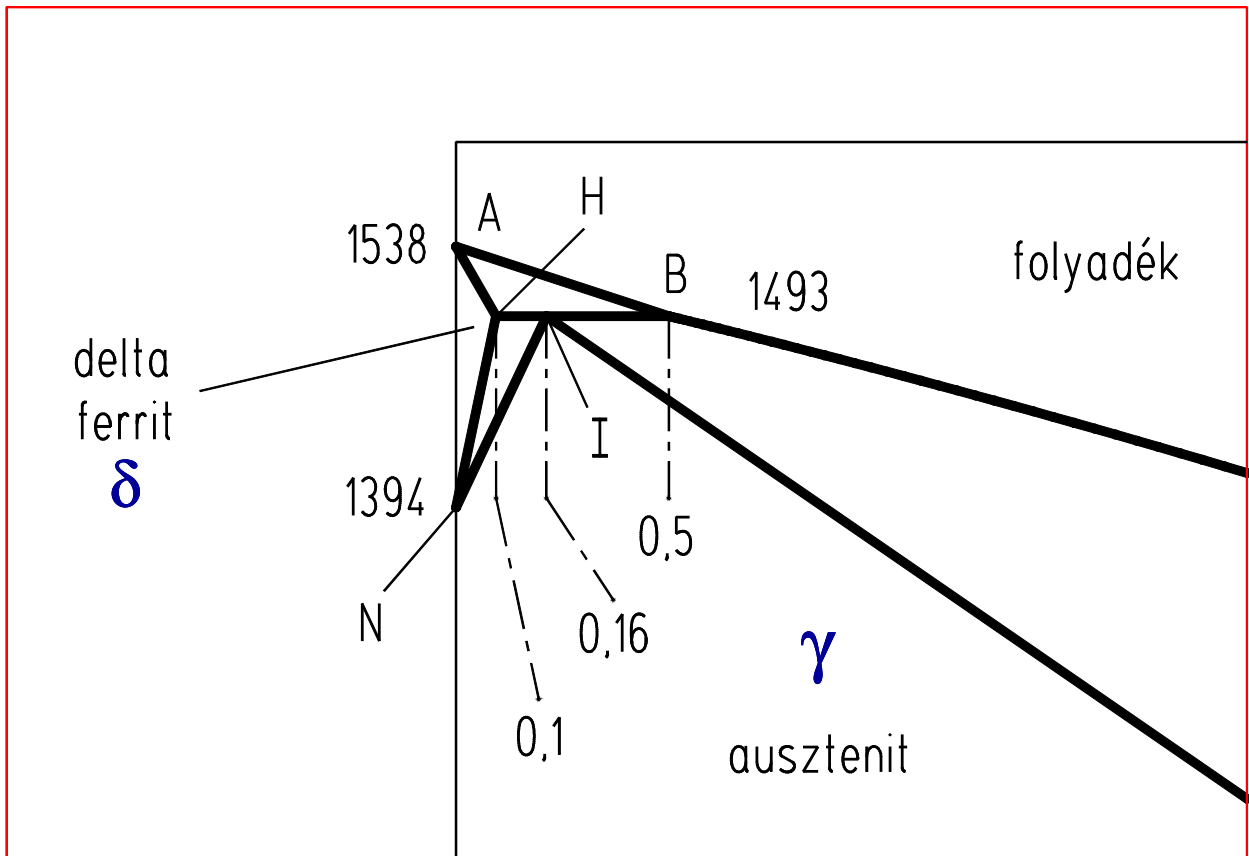
Fe-C ikerdiagram

Fe-C

3

Peritektikus sarok

Fe-C

4

A továbbiakban

- ◆ A megadott karbontartalom **tömeg %-ot** jelent.
- ◆ Eltekintünk a **peritektikus** sarok felrajzolásától.
- ◆ Az ábra többi részét fel kell tudni rajzolni a jellemző hőmérséklet és koncentráció adatokkal együtt.

Elnevezések

- ◆ **Hipoeutektoidos** ötvözet .... $0,0 < C < 0,8 \%$
Hipereutektoidos ötvözet ... $0,8 < C < 2,1 \%$
- ◆ **Hipoeutektikus** ötvözet ..... $2,1 < C < 4,3 \%$
Hipereutektikus ötvözet ..... $4,3 < C < 6,7 \%$
- ◆ A **2,1 %-nál kisebb** karbontartalmú ötvözeteket **acéloknak**, az ennél nagyobb karbontartalmúakat pedig **öntöttvasaknak** is fogjuk nevezni.

Fázisok a metastabil rendszerben 1.

◆ Folyadék (folyékony oldat)

A karbon korlátlanul oldódik a folyékony vasban.

◆ Delta ferrit (szilárd oldat) – δ

Tkk rács, az oldás korlátolt (1493°C-on max. 0,1 %)

◆ Ausztenit (szilárd oldat) – γ

Lkk rács, az oldás korlátolt (1147°C-on max. 2,1 %)

◆ Ferrit (szilárd oldat) – α

Tkk rács, az oldás korlátolt (727°C-on max. 0,02 %)

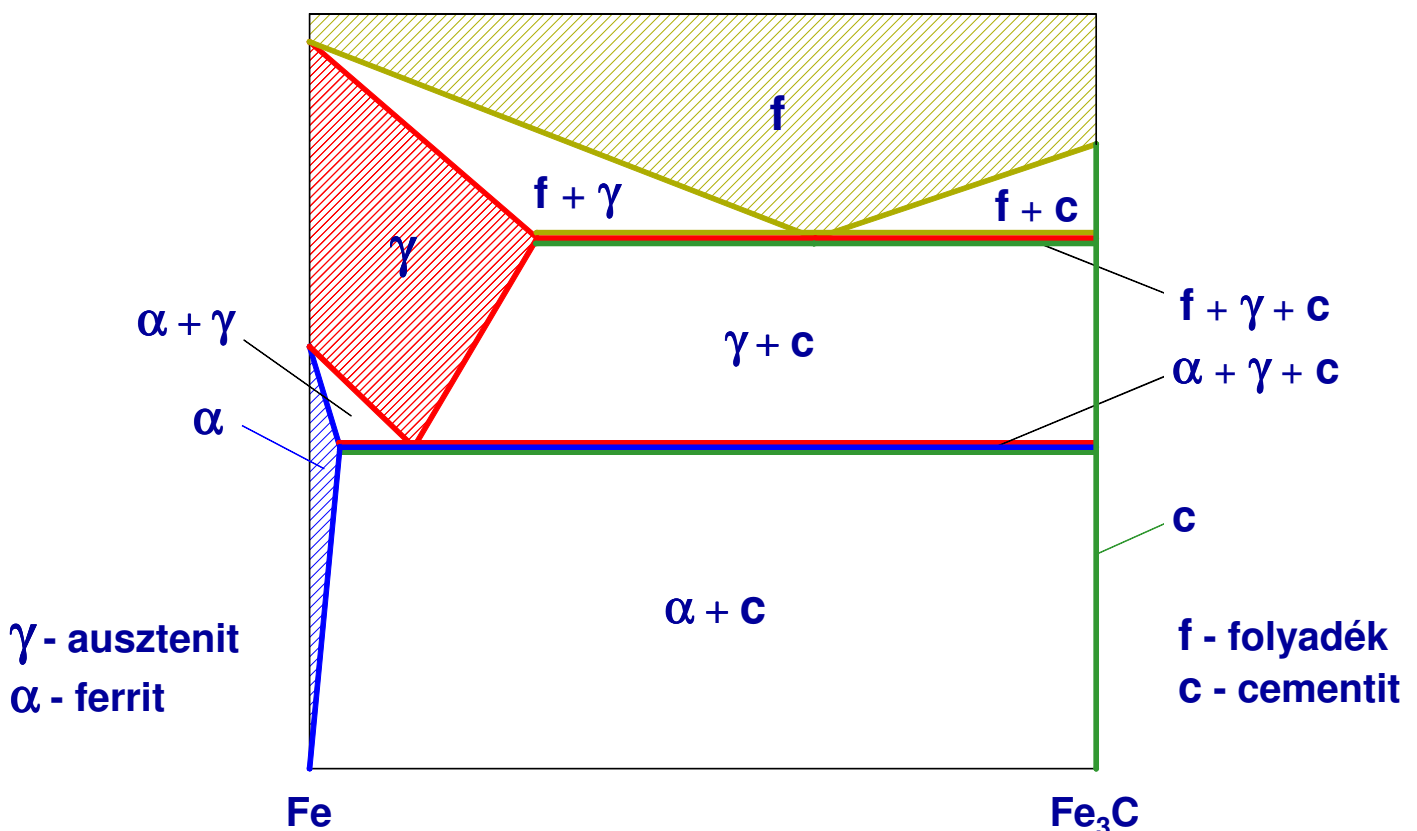
◆ Cementit / vaskarbid (fémes vegyület) – Fe_3C

A Fe és C atomok aránya a rácsban 3 az 1-hez (6,7 % C).

Fe-C

7

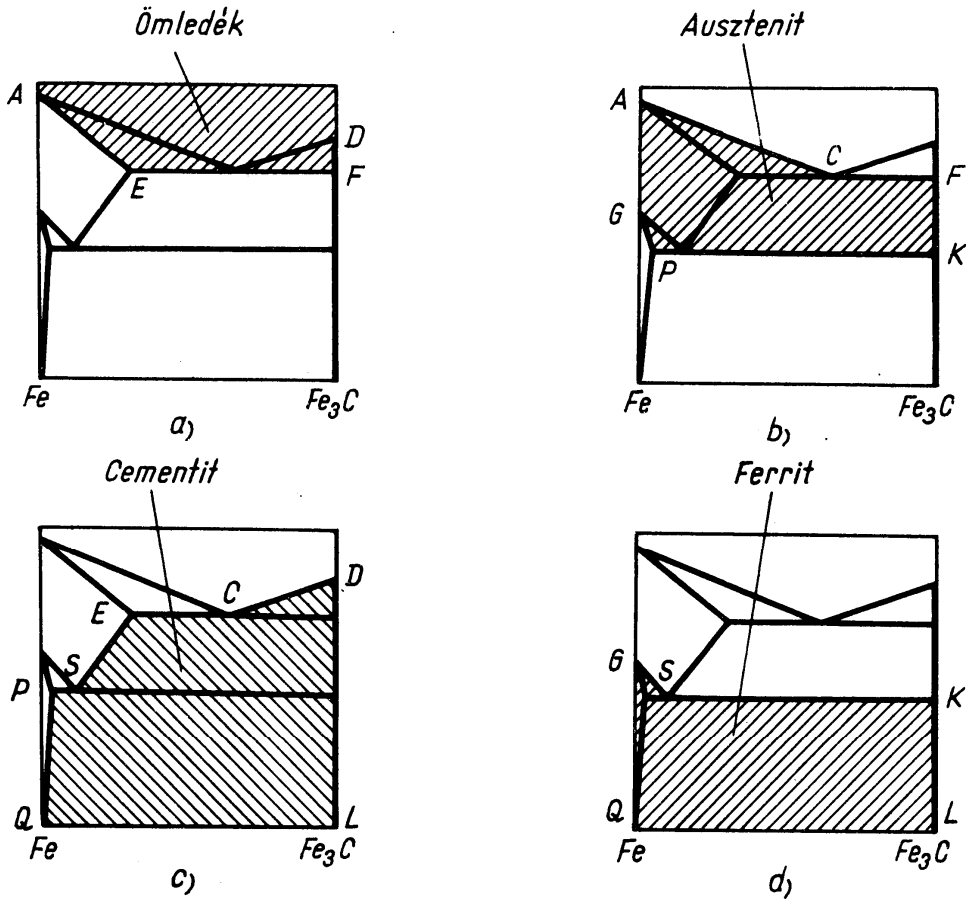
Fázisok a metastabil rendszerben 2.

Fe-C

8

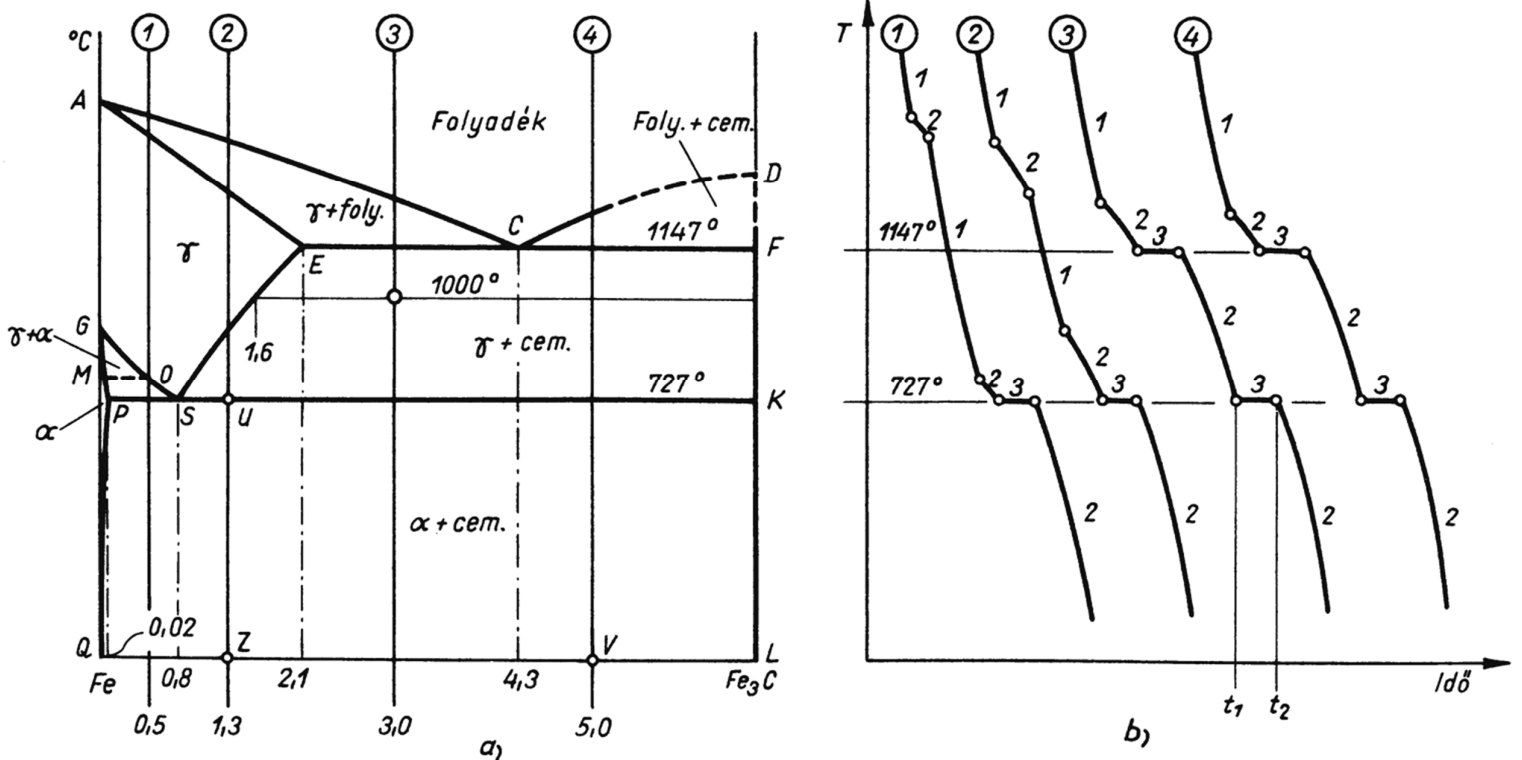
Fázisok előfordulási tartományai

Fe-C

9

Tipikus lehűlési görbék

Fe-C

10

Szövetelemek a metastabil rendszerben

◆ Homogén szövetelemek

- delta ferrit – δ (szilárd oldat)
- ausztenit – γ (szilárd oldat)
- ferrit – α (szilárd oldat)
- primer (I.) cementit – Fe_3C (folyadékból válik ki)
- szekunder (II.) cementit – Fe_3C (ausztenitből válik ki)
- terciér (III.) cementit – Fe_3C (ferritből válik ki)

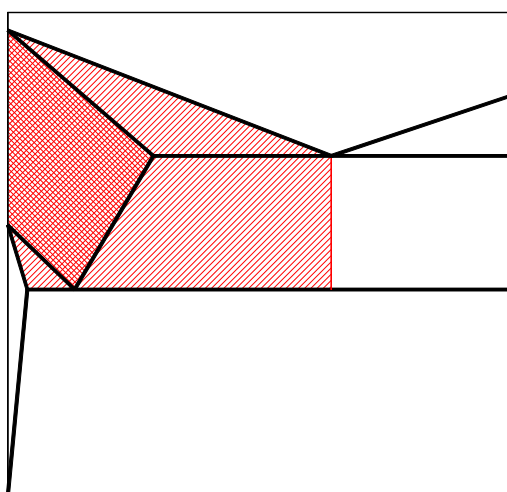
◆ Heterogén szövetelemek

- ledeburit (eutektikum) – telített folyadékból alakul ki
- perlit (eutektoid) – telített ausztenitből alakul ki

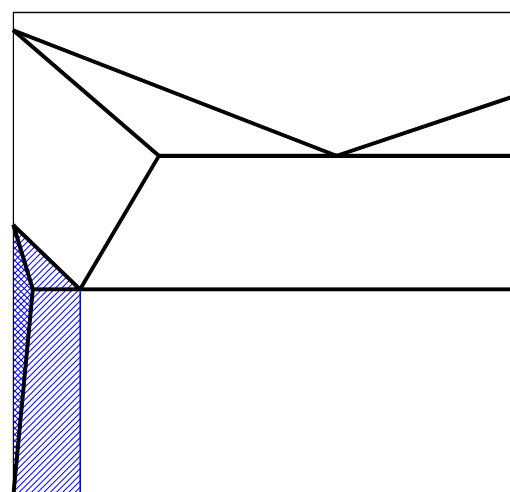
Fe-C

11

Homogén szövetelemek előfordulási tartományai 1.

ausztenit

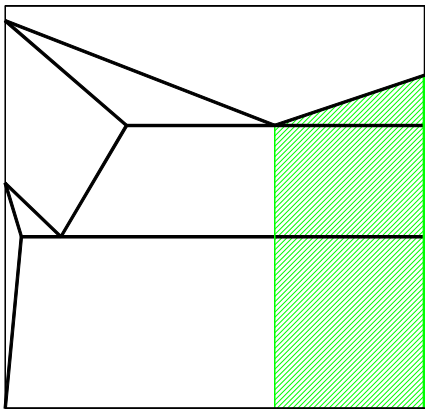

ferrit

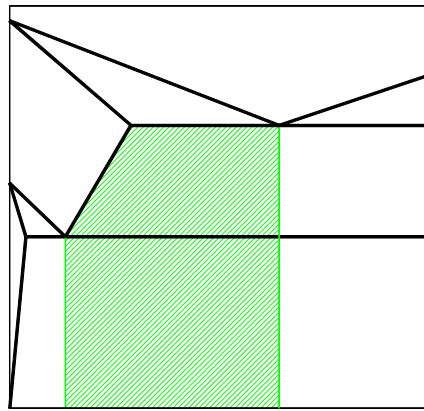
Fe-C

12

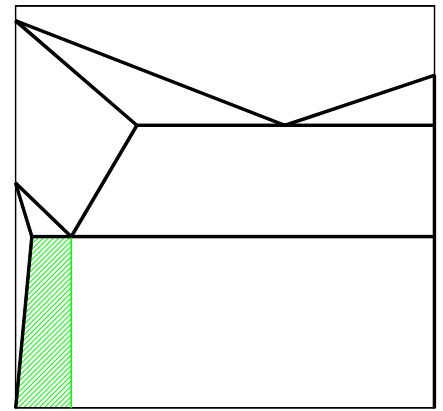
Homogén szövetelemek előfordulási tartományai 2.

primer cementit

szekunder cementit

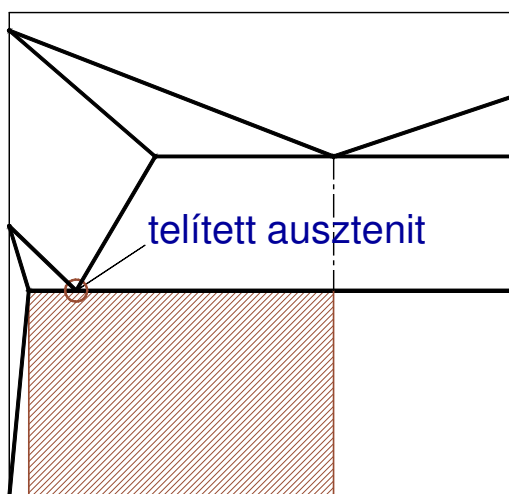

tercier cementit

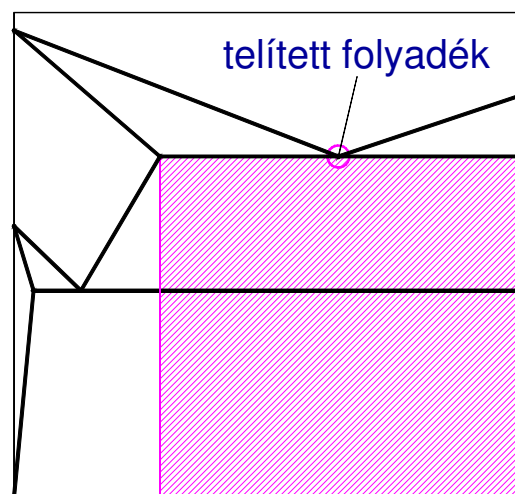
Fe-C

13

Heterogén szövetelemek előfordulási tartományai

perlit

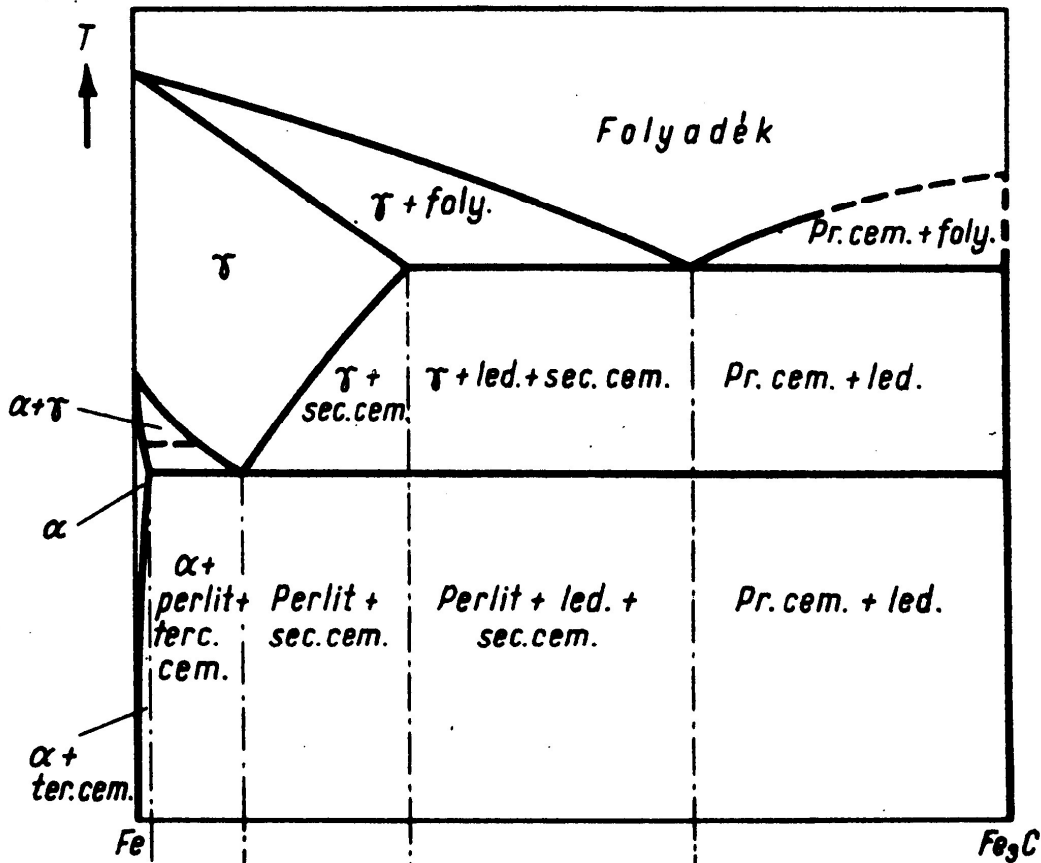
ledeburit

Fe-C

14

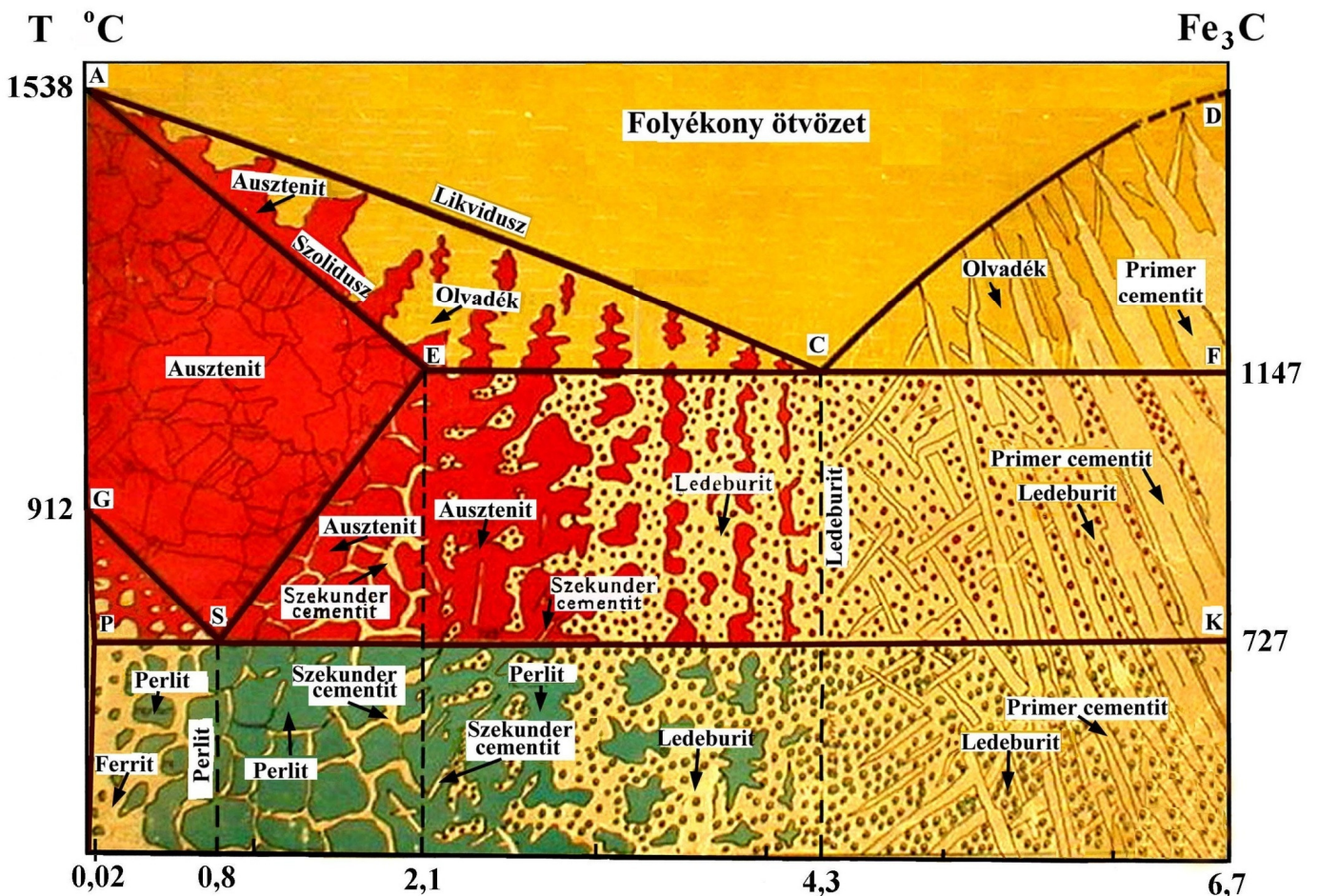
Szövetelemek előfordulási tartományai 1.

Fe-C

15

Szövetelemek előfordulási tartományai 2.

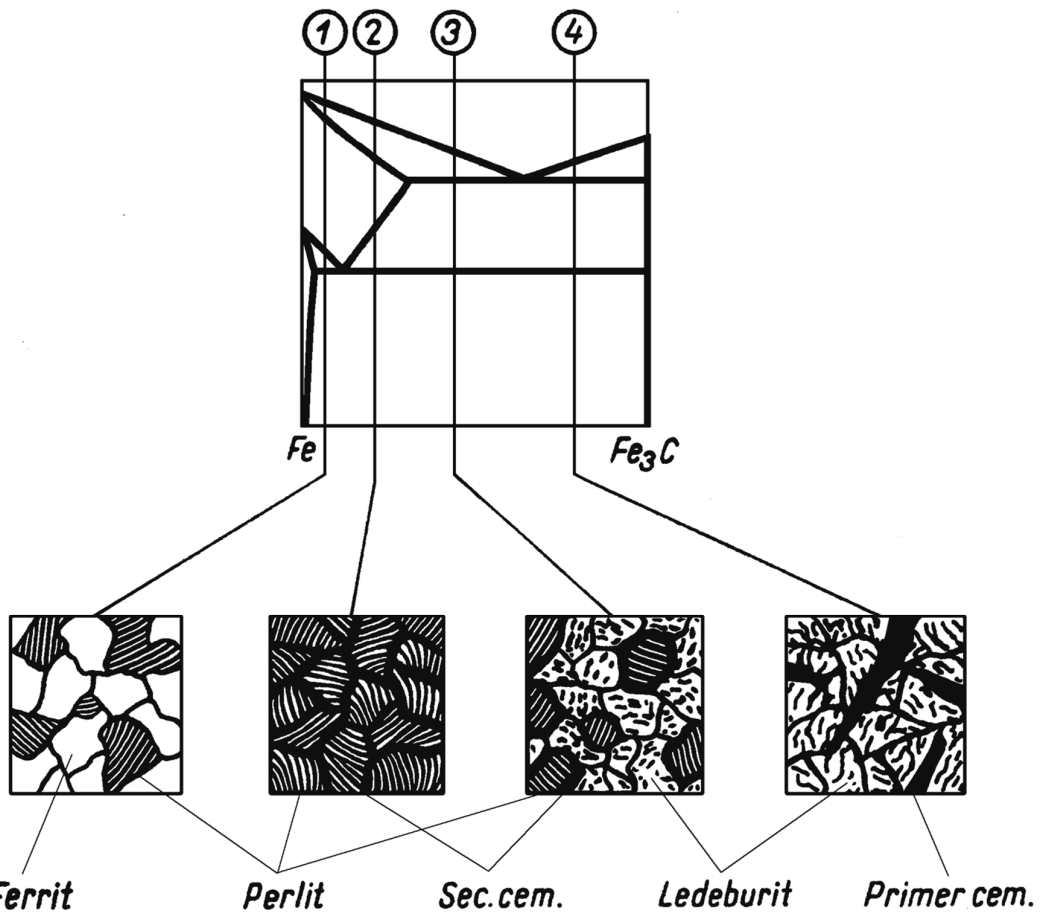

Fe-C

16

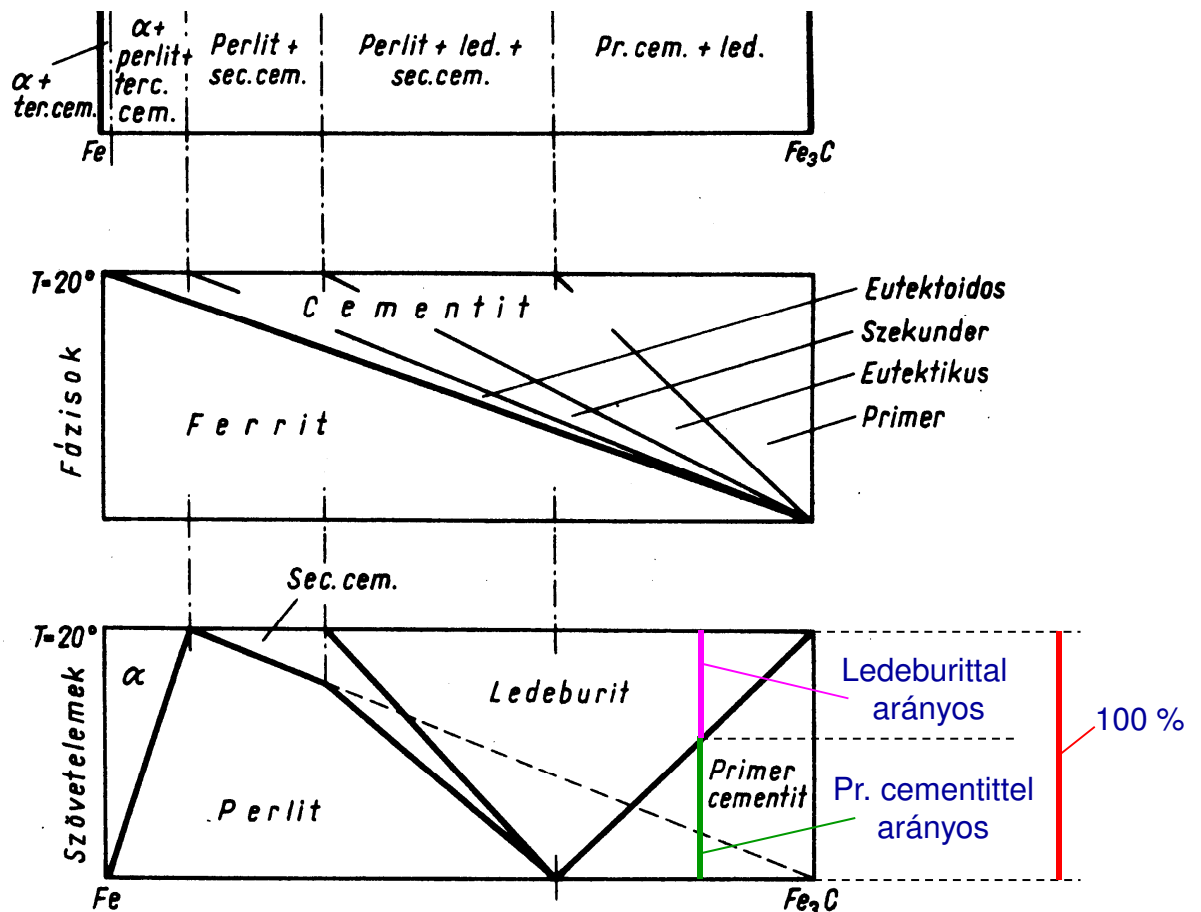
Tipikus vázlatos szövetképek 20°C-ra

Fe-C

17

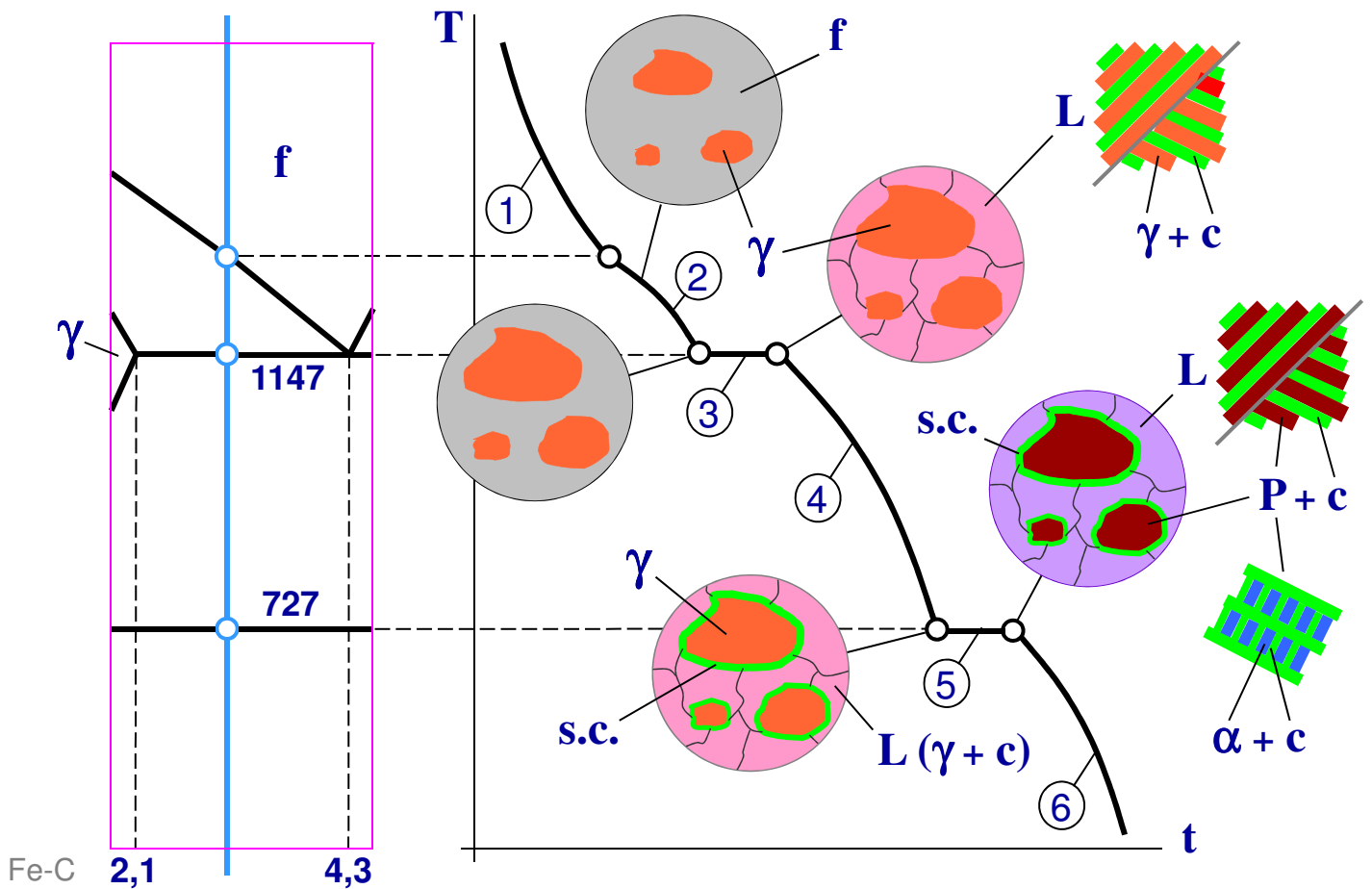
Fázis és szövetdiagram 20°C-ra

Fe-C

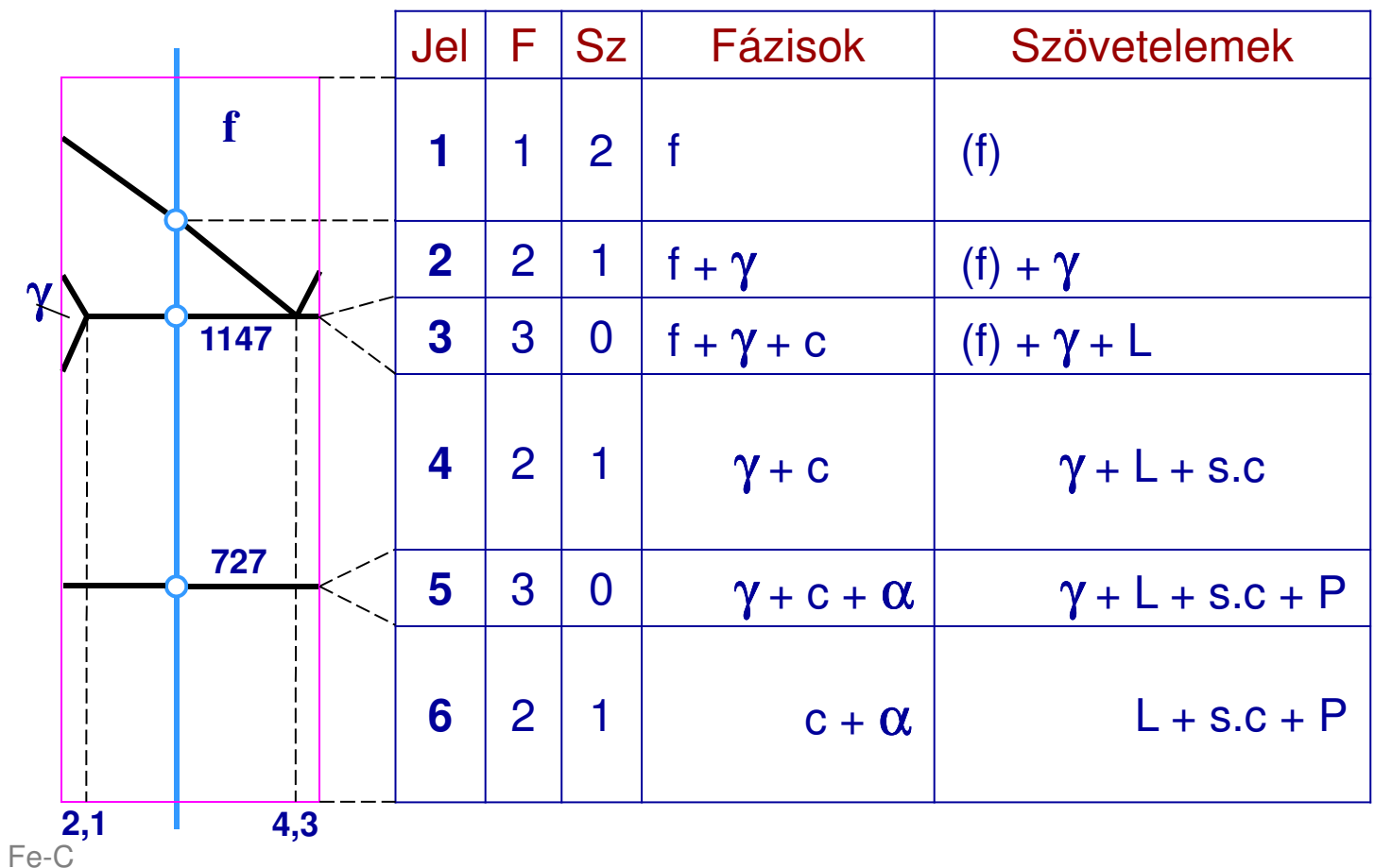
18

3 %-os ötvözet lehűlése 1.

19

3 %-os ötvözet lehűlése 2.

20

4. feladat (közösen)

Határozzuk meg a 3 % kARBONT tartalmazó ötvözetben szobahőmérsékletre a fázisok százalékos mennyiségét (10. kocka).

Fe-C

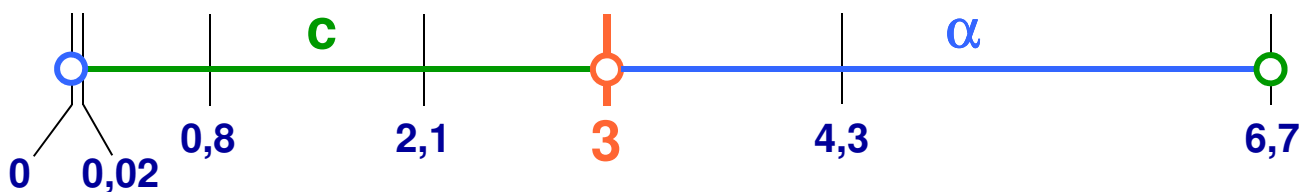
21

4. feladat

20°C-on az egyensúlyt tartó fázisok:

ferrit (α) . . . . . C = kb. 0 %

cementit (c) . . . C = 6,7 %

$$\alpha = (6,7 - 3) / (6,7 - 0) = 0,552 \longrightarrow 55,2 \%$$

$$c = (3 - 0) / (6,7 - 0) = 0,448 \longrightarrow 44,8 \%$$

Fe-C

22

5. feladat

Határozza meg a 3 % korbont tartalmazó ötvözetben 1000°C-ra (10. kocka) a fázisok százalékos mennyiségét. Az ausztenit ezen a hőfokon 1,6 % korbont tartalmaz.

Fe-C

23

5. feladat

1000°C-on az egyensúlyt tartó fázisok (9. kocka):

ausztenit (γ) . . . C = 1,6 %

cementit (c) . . . C = 6,7 %

$$\gamma = (6,7 - 3) / (6,7 - 1,6) = 0,725 \longrightarrow 72,5 \%$$

$$c = (3 - 1,6) / (6,7 - 1,6) = 0,275 \longrightarrow 27,5 \%$$

Fe-C

24

6. feladat

Határozza meg a 3 % korbont tartalmazó ötvözetben $727 + \Delta T$ °C-ra (ahol $\Delta T \rightarrow 0$) a fázisok százalékos mennyiségét.

Fe-C

25

6. feladat

$727 + \Delta T$ °C-on az egyensúlyt tartó fázisok (9. kocka):

ausztenit (γ) . . . C = 0,8 %

cementit (c) . . . C = 6,7 %

$$\gamma = (6,7 - 3) / (6,7 - 0,8) = 0,627 \rightarrow 62,7 \%$$

$$c = (3 - 0,8) / (6,7 - 0,8) = 0,373 \rightarrow 37,3 \%$$

Fe-C

26

9. feladat

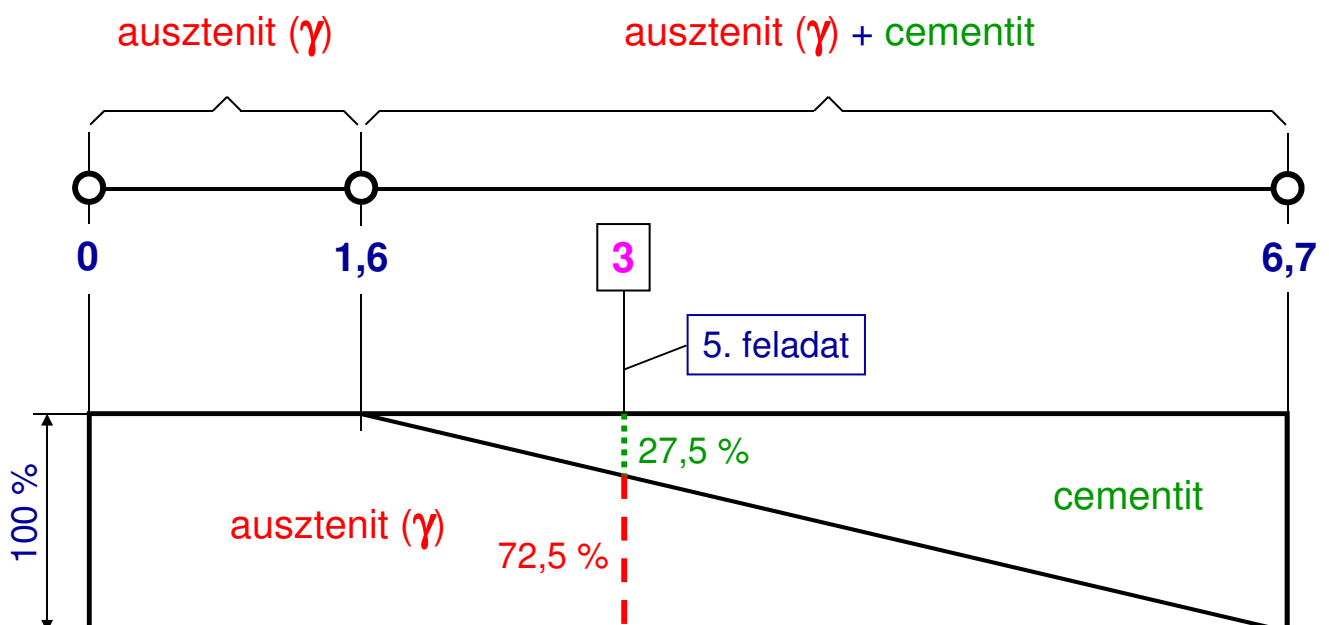
Rajzolja meg 1000°C hőmérsékletre a fázisarány ábrát.

Fe-C

27

9. feladat

A fázisok 1000°C-on (9. kocka):

Fe-C

28

12. feladat

Rajzolja meg 1000°C hőmérsékletre a szabadenergia görbéket.

12. feladat

A fázisok 1000°C-on: 0 - 1,6 % C . . . . ausztenit (γ)
1,6 – 6,7 % C . . ausztenit (γ) + cementit

